

Høgskolen i **Hedmark**

Luna

Linn Rastad Sander

Bacheloroppgave, oppgave type B

Sansemotorikk i barnehagen

Sensory motoring skills in kindergartens

Barnehagelærerutdanning samlingsbasert (BLUS)

2016

Samtykker til utlån hos høgskolebiblioteket JA NEI

Samtykker til tilgjengeliggjøring i digitalt arkiv Brage JA NEI

Norsk sammendrag

Tittel: Sansemotorikk i barnehagen.	
Forfatter: Linn Rastad Sander	
År 2016	Sider 42
Emneord: Sansemotorikk, sanser, sansemotorisk miljø og personalets rolle.	
Sammendrag: <p>I denne bacheloroppgaven har jeg tatt for meg temaet sansemotorikk i barnehagen. I min oppbygning av oppgaven har jeg lagt vekt på hva sansemotorikk er, de ulike sansene som jeg har delt inn i primær- og sekundærsanser, deretter følger sansemotorisk miljø og utvikling. Jeg avslutter med voksenrollen som belyser hvor viktig det er å ha kunnskap om barns utvikling. Jeg har lest teori og hentet data fra praksisfeltet ved hjelp av den kvalitative metoden intervju. Informantene viste at de hadde god kunnskap om hva sansemotorikk innebærer, samtidig kommer det tydelig frem i mine intervju at sansemotorikk er noe det arbeides med i barnehagen.</p>	

Engelsk sammendrag (abstract)

Title:

Sensory motoring skills in kindergartens.

Authors: Linn Rastad Sander

Year:

2016

Pages:

42

Keywords:

Motor skills, senses, environment and the educator's role.

Summary:

In this bachelor thesis I have studied the sensorimotor stage of children in nurseries. In constructing this paper, I have emphasized what the sensorimotor stage is, the different senses divided into primary and secondary senses, followed by the proprioceptive environment and sensory development. I conclude that the adult role model illustrates how important it is to have knowledge of child development. I have read the theory and extracted data from practice using qualitative research method through interviewing. The informants had good knowledge of what skills is needed for handling the sensorimotor stage of a child in nurseries. Trough the interviews, it is clear that sensorimotoring is relevant and continuously developed.

Forord

Gjennom barnehagelærer utdanningen og fordypning om de yngste barna, har jeg blitt fasinert av hvordan barn lærer med hele kroppen og måten de erobrer verden med sin kropp. Samtidig har jeg en interesse for sansemotorikk, hvordan sansene utvikler oss og skaper oss. På bakgrunn av dette mener jeg at personalet må kjenne til barns kroppslige utvikling, og hvordan våre sanser fungerer for å oppnå et lærerikt miljø i barnehagen. Valget av tema for denne bacheloroppgaven er preget av personlige motiv.

Jeg vil takke veilederen min Jon Anders Græsli. Tusen takk for gode råd og verdifull veiledning. Takk for at du oppmuntret meg og fikk meg ut av sperren for å skrive. Med dine klare og konkrete tilbakemeldinger, klarte jeg det og resultatet er jeg stolt av!

Jeg vil også takke informantene for at de viet sin tid og delte sine kunnskaper og erfaringer med meg. Uten dere ville ikke oppgaven hatt det resultatet den har i dag.

Tusen takk til Jørgen Haug for lån av bøker og verdifulle møter. Å snakke sansemotorikk med deg er virkelig morsomt og meningsfylt. Du kan så mye og er en meget reflektert mann!

Takk til Kaja, Karoline, Hilde, Gine og jentene i kollokviegruppen for korrektur og støttende tilbakemeldinger på mitt arbeid.

Til slutt må jeg takke mine foreldre, brødre og samboer for tålmodighet, støtte og positivitet. Ikke minst for at dere har tatt vare på Madikken, slik at jeg har fått tid til å jobbe med bacheloroppgaven. Takk til mamma Eva og min bror Ola, for gode samtaler under bachelor prosessen. Vi har alle sittet med hver vår bacheloroppgave denne våren, jeg er stolt av dere og jobben dere har gjort!

Kongsvinger, 17. Mai 2016

Linn Rastad Sander

Innhold

NORSK SAMMENDRAG	2
ENGELSK SAMMENDRAG (ABSTRACT).....	3
FORORD	4
INNHold	5
1. INNLEDNING.....	7
1.1 VALG AV TEMA.....	7
1.2 PROBLEMSTILLING	8
1.3 BEGREPSAVKLARING OG AVGRENSNING	8
1.4 OPPGAVENS OPPBYGGNING	9
2. TEORI.....	10
2.1 SANSEMOTORIKK	10
2.2 VÅRE SANSER.....	10
2.2.1 <i>Den vestibulær sansen</i>	11
2.2.2 <i>Den taktile sansen</i>	12
2.2.3 <i>Den kinestetiske sansen</i>	13
2.2.4 <i>Sekundærsanser</i>	14
2.3 SANSEMOTORISK MILJØ OG UTVIKLING	16
2.4 VOKSENROLLEN	18
3. METODE.....	19
3.1 HVA ER METODE?	19
3.2 VALG AV METODE	19
3.3 GJENNOMFØRING AV INTERVJUET	20
3.4 ETIKK	22
3.5 VALIDITET OG RELIABILITET	22

---

4. RESULTATER.....	24
4.1 SANSEMOTORIKK.....	24
4.2 SANSEMOTORISK MILJØ	25
4.3 UTVIKLING	25
4.4 VOKSENROLLEN	26
5. DRØFTING	27
5.1 SANSEMOTORIKK.....	27
5.2 SANSEMOTORISK MILJØ	28
5.3 UTVIKLING	30
5.4 VOKSENROLLEN	30
6. KONKLUSJON.....	32
LITTERATURLISTE	34
VEDLEGG 1: INFORMASJONSSKRIV	37
VEDLEGG 2: INTERVJUGUIDE.....	38
VEDLEGG 3: SAMTYKKESKJEMA TIL INFORMANTENE	42

Antall ord: 8312

1. Innledning

1.1 Valg av tema

Som student ble jeg kjent med et barn med spesielle behov via praksis. Barnet var fem år og aktiv i sin væremåte, både ute og inne. Barnehagen hadde lagt merke til at barnet ble fort ukonsentrert, virket klumsete i væremåte og deltok sjeldent lenge i lek eller aktiviteter. Det viste seg at barnet ikke hadde aldersadekvat modenheten som skal til for å kunne løse de intellektuelle kravene som blir stilt til barnets alder. Observasjoner gjorde barnehagen bevisst på at barnet ikke strakk til i leken og aktiviteter med de andre barna på avdelingen. Barnehagen inngikk et samarbeid med forfatteren av *Hva er sansemotorisk trening?*, Jørgen Haug (1994). Han laget et sansemotorisk opplegg som barnehagen fulgte. Allerede etter et år så de klare forbedringer. Barnet løp ikke lenger på gjenstander, barnet deltok mer i lek og var ikke like ukonsentrert som tidligere.

Barns daglige aktiviteter er viktige for å utvikle kroppens muskler og sansene våre utvikles når kroppen er i aktivitet. Derfor ser jeg nødvendigheten i at barnehagen er bevisst på sansemotorikkens betydning for barns utvikling. Gjennom barnehagehverdagen utfordres barna ved at pedagogen bevisst lager gode didaktiske planer, som gir barna mulighet til å opparbeide seg erfaringer og dyrke sine oppfatninger om seg selv og omverdenen gjennom sanseintrykk. Her støtter jeg meg til Haug som hevder at: ”En god sansemotorisk funksjon er en nødvendig del av en helhetlig utvikling som danner grunnlaget for den senere læring, meningsfulle og helhetlige opplevelser av seg selv og verden omkring seg” (Haug, 1994, s. 2).

Barn tenker gjennom sin kroppslige tilstedeværelse. Kroppen er utgangspunktet i aktivitet og slik blir kroppen både levende og opplevd. ”En kropp som opplever omverdenen gjennom berøring, lukt, smak, syn og hørsel. Uten denne evnen til sansing og persepsjon kan vi ikke eksistere som reflekterende mennesker med språk og identitet”, hevder Merleau-Ponty (1962), (referert i Berg & Kippe, 2013, s. 16).

Inspirert av hendelsen jeg beskrev fra praksis, har jeg valgt å sette fokus på sansemotorikk i min bacheloroppgave. Jeg mener at sansemotorikk har en stor betydning for oss mennesker. Både når det gjelder barnets sosialisering, relasjoner med andre, mulighetene i omgivelsene og ikke minst for barnets selvoppfattelse.

1.2 Problemstilling

I bacheloroppgaven vil jeg finne ut om sansemotorikk fortsatt er en del av barnehagens hverdag og didaktiske planer. Jeg ønsker å få kunnskap om hva sansemotorikk er. Dens funksjoner og påvirkning på barnas utvikling. Jeg vil bruke litteratur som egner seg til temaet i problemstillingen og i tillegg vil jeg bruke pensumlitteratur. Ut i fra dette har jeg kommet frem til følgende problemstilling:

”Hvordan arbeider personalet med sansemotorikk i barnehagen?”

1.3 Begrepsavklaring og avgrensning

Min oppgave er forankret i fagområde ”Natur, bevegelse og helse”. Jeg har valgt å forholde meg til sansemotorikk og kommer kun til å benevne refleksene der det er ytterst nødvendig. Utenom dette kommer jeg ikke til å gå dypere inn i refleksenes funksjon. Jeg har slått sammen rom- og formoppfattelsen da jeg synes at disse går i hverandre. Begge forklarer de barnets væremåte og at barnet bruker disse om hverandre i sin tilstedeværelse. Jeg kommer til å støtte meg til teorien til Jørgen Haug (1994) som deler sansene opp i primær- og sekundærsanser. Jeg vil dele det opp slik:

Primærsansene: Vestibulærsansen, den taktile sansen og kinestetiske sansen.

Sekundærsansene: Visuell sans og auditiv sans.

Under primær- og sekundærsansene har jeg forklart noe av de ulike funksjonsområdene disse sansene har, for å få frem viktigheten av å arbeide med sansene i barnehagen. Oppgaven er avgrenset slik at den tar for seg de sansene som har størst betydning for barnets utvikling. Lukt og smak er derimot ikke en av disse (Haug, 1994). Denne oppgaven omhandler barn i alderen ett til seks år. Det vil ikke bli presisert noen aldersbestemte detaljer, annet enn at de blir nevnt som barn i barnehagen.

Som metode har jeg valgt kvalitativ metode, forankret i forskningsintervju. Jeg legger vekt på personvern og respondenter er anonymisert slik at det ikke blir nevnt navn på verken mennesker eller barnehager i oppgaven. Når intervjuene er analysert vil båndopptakene bli slettet. I denne oppgaven bruker jeg respondentene, informant og intervjuperson om de jeg har intervjuet. Jeg har i tillegg valgt å dele drøfting og konklusjon i to forskjellige kapitler. Det gir en bedre oversikt og et mer ryddig preg over oppgaven.

1.4 Oppgavens oppbygging

Kapittel 1 er oppgavens innledning. Her redegjør jeg for tema, problemstilling, begrepsavklaring og bacheloroppgavens oppbygging. Kapittel 2 inneholder relevant teori og kunnskap, knyttet opp til problemsstillingen og fagfeltet. Kapittel 3 redegjør for valg av metode og gjennomføringen av intervjuene samt etikk, validitet og reliabilitet. I kapittel 4 presenterer jeg funnene fra intervjuene. Kapittel 5 tar for seg en drøfting av teorien og funnen fra intervjuene. Kapittel 6 er en konklusjon, her trekker jeg trådene fra oppgaven til min problemstilling. Til slutt i oppgaven er vedleggene, som er informasjonsskriv, intervjuguide og samtykkeskjema.

2. Teori

I teoridelen presenteres begrep som har betydning for problemstillingen og undersøkelsen. Jeg belyser sansemotorikkens betydning og går dypt inn i de ulike sansene som har med vår utvikling å gjøre. Ettersom miljøet og voksenpersonene rundt barna har en påvirkende rolle for deres utviklingen, er dette også beskrevet.

2.1 Sansemotorikk

Sansemotorikk er satt sammen av to ord: det første ordet er sanse, det er en fellesbetegnelse på strukturen som gjør at kroppen mottar informasjon om oss selv og forholdene rundt oss. Motorikk er bevegelse og beskriver bevegelser kroppen vår utfører. Summen blir sansemotorikk som betyr samspillet mellom våre sanser og bevegelsene våre. (Haug, 1994, s. 1).

Samspillet mellom våre sanser og bevegelser er det første som utvikles hos oss mennesker. Alle barn er født med en bevegelsestrang og et behov for å bevege på seg. Når barnet gjør en oppdagelsesreise rundt sansing og bevegelse, avhenger ikke dette bare av de voksne, men også av barnet selv (Borre, 2005). I følge Merleau-Ponty (1962) er den opplevende og opplevde kroppen utgangspunkt i aktiviteter. Den blir basen for læring hvor det blir opplevelser gjennom berøring, lukt, smak, syn og hørsel. Uten sanseevner og persepsjon eksisterer vi ikke som reflekterende mennesker med en identitet og språk (Sitert i Berg & Kippe, 2013, s. 16). Menneskers utviklingen er særdeles avhengig av sanseerfaringene våre. Fredens (1990) uttrykker at: ”Alle de ferdigheter vi tilegner oss på senere tidspunkt, både ferdigheter i forhold til bevegelse og ferdigheter på det kognitive plan, bygger på sansemotoriske ferdigheter. Det er utenkelig å forestille seg utvikling uten dette” (funnet i Haug, 1994 s. 1).

2.2 Våre sanser

Innenfor sansemotorisk stimulering opereres det med fem sanser, hvor tre av disse er primærsanser og to sekundærsanser. Primærsansene er vestibulær-, taktil- og kinestetisk

---

sans, disse blir ofte omtalt som nærsansene våre. ”Primærsansene er selve fundamentet i barnas kropp. Se for deg et hus, grunnbevegelsene er de aller nederste steinene i muren, som en forutsetning er at resten av byggverket kan reises” (Borre, 2015, s. 21). Under kategorien sekundærsanser har vi syn og hørsel, det betyr ikke at de er mindre viktige. Men de er viktige på et senere nivå i utviklingen (Haug, 1994). Haug (1994) uttrykker at sekundærsansene ikke spiller en like viktig rolle i sansesamspillet og begrunner det med at syn og hørsel delvis er ferdig utviklet ved fødsel. ”Barn som mangler eller som har store skader i en av sekundærsansene vil kunne kvalitetsutvikle blant annet lukt og smak som en erstatning for den skadede sans” (Haug, 1994, s. 3).

2.2.1 Den vestibulær sansen

De første sansemotoriske impulsene våre får vi når vi er spedbarn. De er selve fundamentet i den sansemotoriske utviklingen for kroppen. Det er impulser fra øynene og halsen som kan utløse en serie av muskelsammentrekningene til kroppen. Derfor er det viktig å legge opp til bevegelsesaktiviteter fra barna er små. Selv om barnet ikke kan gå kan vi voksne danse og snurre med barnet. Når vi blir snurret rundt vår egen akse og stanser, får vi et inntrykk av at verden snurrer rundt. Dette skyldes en sammentrekning i øyemuskulaturen som settes i gang ved vestibulær stimulering og kalles nystagmus (Berg, 2009). Nystagmus blir brukt til måling av det vestibulære systemet. Hvis den er svak, uteblir eller er uregelmessig betyr det at barnet ikke tar inn over seg inntrykkene korrekt. Det kan også forekomme at nystagmus overreagerer. For at reaksjonen skal være korrekt, skal det bare være en kort etterreaksjon. Det har en grunnleggende betydning for barnets utvikling hvis impulsene uteblir. Det kan gi utfordringer til barnet, gjennom at det ikke forstår informasjonen som øyet gir (Berg, 2009).

Muskeltonus er en avgjørende faktor i barnas motoriske utvikling, særlig ovenfor de musklene som retter ut kroppen og holder oss oppreist. Hvis et barn har lav muskeltonus kan dette føre til at barnet er klossete i lek, snubler lett og har innlæringsproblemer. Estil, Whititng, Sigmundsson & Ingvaldsen (2003) viser til at ”barn som ikke leker med hele kroppen får ikke de sanseintrykkene som er nødvendig for at hjernene skal kunne utvikle seg som en helhet. Det kan i neste omgang påvirke personlighetsutvikling og selvbilde” (sitert i Berg, 2009, s. 19).

Vestibulærsansen er et vestibulært system, som består av to sekkene utriculus og sacculus. Dette systemet holder til i det indre øret vårt, der har vi bueganger som det aktiveres en væske hver gang vi beveger på hodet. Som igjen gir oss opplysninger om hodes posisjon i forhold til kroppen, hastighet og retning. På denne måten formidles det om hva som er opp eller ned, nært eller langt unna i miljøet rundt oss. Dette gjøres gjennom de hårlignende cellene i sekkene som reagerer på jordens tyngdekraft (Berg, 2009). Videre går informasjonen til hjernen som regulerer impulsene som sendes til spesifikke muskler. På denne måten tilpasser vi våre muskler, slik at vi ikke mister balansen i bevegelsen (Sohlman, 2000). Ahlmann (2002) mener at det å stimulere vestibulærsansen har en avgjørende rolle for hjernens tidlige utvikling (referert i Berg, 2009). Som f.eks: ”Forsøk som er blitt gjort på barn som er blitt vugget” (sitert i Berg, 2009, s. 17). Derfor er det viktig at det i barnehagen legges opp til aktiviteter som får væsken i det indre øret i bevegelse. Da stimulerer det både vestibulærsansen og balansen (Berg, 2009).

2.2.2 Den taktile sansen

Taktilsansen ofte kalt berøringssansen eller hudsans. Huden er vårt største sanseorgan siden hudlagene inneholder millioner av sanseceller. Huden beskytter oss slik at ikke bakterier og virus skal trenge inn, eller at andre viktige stoffer vi har i kroppen skal forlate kroppen. Taktilsansen deles opp i to, den beskyttende og den undersøkende (Brodal, 2001). Den beskyttende sansen blir påvirket av omgivelsene og beskytter oss mot ”farlige situasjoner som varme, kulde, smerte” (Berg & Kippe, 2013, s. 30). Sansen fører til at vi reagerer med å trekke oss unna for å beskytte oss selv. Den undersøkende sansen blir brukt når ”barnet selv undersøker og utforsker verden” gjennom følesansen (Borre, 2015, s. 35). Det kan f.eks være ”tyngde, form, trykk og aktiveres ved fastetrykk eller berøring” (Berg & Kippe, 2013, s. 30).

Sansereseptorer i huden gir oss ”informasjon om tekstur, konsistens, form, varme, kulde, smerte og velbehag” (Borre, 2015, s. 22). Huden regulerer, den kjøler oss ned når det er varmt og isolerer da det er kaldt (Osnes, Skaug & Kaarby, 2012). Følelsessansen gir oss en oppfatning av hvor grensene for vår egen kropp går. En viktig erkjennelse i utviklingen av

---

kroppsbevissthet og selvidentitet (Borre, 2015). Den taktile sansen hjelper oss også til å orientere oss i omgivelsene. For eksempel ved ubalanse, vil taktilsansen registrere et annerledes trykk i fotsålen og sammen med balansen prøve å unngå et fall. Vi mennesker er mer følsomme på forsiden av kroppen enn på baksiden, dette skyldes at sansereseptorene er lettere plassert på framsiden av kroppen (Borre, 2015).

I taktilsansen er kontakt og samspill med andre mennesker viktig, det er da barnet lærer om seg selv, sin utvikling og omverden rundt seg (Berg & Kippe, 2013). Ellneby (1994) skriver at tilknytning gjennom taktil kontakt er også avgjørende for barnets evner til å lære.

2.2.3 Den kinestetiske sansen

Den kinestetiske sans blir også kalt muskel- og leddsans på grunn av sin funksjon. Den gir oss signaler om leddenes stilling og muskelenes spenningsnivå. Sansen hjelper oss å styre leddenes posisjon for at bevegelsen skal kunne utføres og hvor mye energi vi må tilføre for å gjøre en korrekt handling (Osnes, Skaug & Kaarby, 2012). Ahlmann (2002) uttrykker at den kinestetiske sansen sammen med den taktile er grunnleggende for utviklingen av kroppsbevissthet. ”Kroppsbevissthet er også blitt definert som evnen til å oppfatte kroppen som en dynamisk helhet” (Fredens, 1985, s. 17). Når barn bruker kropp og muskler får de erfaringer med seg videre. Det betyr at det blir en automatikk i hvilke muskler som skal brukes til en hver tid. Overkropp og underkropp blir mer samstemte, og barna trenger ikke å se på hver kroppsdel for at ting skal skje. Dette gir barna en oppfatning av kroppen i forhold til rom og tid (Ahlmann, 2002). Barna blir først kjent med sin egen fremside av kroppen. Hvis den kinestetiske sansen uteblir får barna vanskeligheter med å kjenne spenning og avspenning. Det vil føre til vanskeligheter med ulike bevegelser. ”Barna må først lære å kopiere med kroppen for siden å kunne kopiere tall og bokstaver på skolen ” (Berg & Kippe, 2013, s. 36). Det er avgjørende med en velfungerende kinestetisk sans for å herme bevegelser.

Det er små sanseresetorer i alle muskler, ledd og sener i kroppen som sender beskjeder til hjernen om kroppens posisjon og bevegelser i forhold til tyngdeloven. Disse finjusterer bevegelsene våre slik at vi bruker den muskelkraften som trengs i utførelsen. Til forskjell fra de andre sansene som mottar impulser utenfra, mottar kinestetiske sans impulser fra egen kropp (Borre, 2015).

2.2.4 Sekundærsanser

Vi har to sentrale sekundærsanser; hørsel og syn. Hørselen kalles den auditive og går ut på hvordan vi oppfatter og tolker det vi hører, samt viktig sortering av auditiv informasjon. Informasjonen vi mottar, kommer gjennom sansene som igjen tar informasjonen inn og registrer. Dette skjer på et reseptorplan, som er på et lavt nivå i hjernen. Når selve tolkningen rundt det vi oppfatter foregår det, på et høyt nivå i hjernen og betyr evne til persepsjon (Berg, 2009). I følge Wallenkrans (1997) betyr reseptorer at vi har tatt imot informasjon og persepsjon omhandler prosessen om inntatt informasjon, tolket og bearbeidet fra erfaringer tidligere (sitert i Berg, 2009, s. 50). Prosessen er viktig for et godt sluttresultat og føringer for samarbeidet er en vesentlig del. Etter man har oppfattet budskapet og et helhetlig bilde dannes av det som ble sakt. I denne prosessen hjelper auditiv persepsjon å gjøre tolkninger og inntrykk forståelig for oss mennesker (Berg, 2009).

Rytmiske opplevelser gis gjennom lyd og bevegelse. Hjernen formes gjennom inntrykkene av bevegelsen. I fosterstadiet kan ikke fosteret oppfatte lyd, men opplever pulserende og vibrerende bevegelser fra mors liv. Den auditive sansen mottar mye stimulering gjennom hele fosterstadiet. Gjennom rytmiske lyd påvirkninger fra morsliv stimuleres barnet til pulserende og vibrerende bevegelser. Dette er de første sanseintrykkene barnet får. Etter hvert opplever barnet både lyd og berøring fra mor. Lydstimulering er sentralt med tanke på utvikling på språk og barnets kommunikasjon med omverdenen. Etter fødsel kan lyd som minner om hjerteslag virke stimulerende og beroligende for babyen.

En positiv utvikling av den auditive sansen danner evnen og lysten til å lytte, skjelne lyder og skape betydning (Berg & Kippe, 2013). I følge Madaule (1994) og Tomatis (2002) må

barn få muligheten til både kjent og kjenne til sine egne lyder. Når dette skjer i samhandling med en voksen som f.eks ved at den voksne pludrer tilbake, gjentar hva barnet sier eller snakker ved turtakning har dette en avgjørende betydning for barnets språkutvikling.

Den visuelle sansen er synet og handler i korte trekk om at barnet skal kunne feste blikket på en bestemt gjenstand og tolke det (Ellneby, 1994). Det er en komplisert prosess bestående av fikseringsrefleksjonen som hjelper barnets øye å stoppe opp ved en gjenstand, i stede for å bare rulle videre. Deretter hjelper akkommodasjonsmuskelen til, den sitter rundt linsen i øyet og bidrar til å stille inn avstanden på det vi ser. Pupillrefleksjonen styrer pupillens reaksjoner og blunkerefleksjonen sørger for at barnet blunker, da det er sterkt lys eller må holde synslinsa ren og klar. Samsyn er at vi tolker et bilde av det vi ser, gjennom synsinntrykk fra begge øynene som smelte sammen (Berg & Kippe, 2013).

Den visuelle sansen kan stimuleres ved at barnet må følge en gjenstand fra høyre til venstre, uten å bevege på hodet. Det er avgjørende at ”den visuelle persepsjonen og synsoppfatningen må være godt utviklet hvis barnet senere skal kunne lese, regne og utvikle de ferdighetene som er nødvendige for å lykkes i skolearbeidet” (Berg & Kippe, 2013, s. 25). Gopnik, Meltzoff og Kuhl (2002) forsket på om spedbarn klarer å oppfatte det de ser i spedbarns alderen. De fant ut at allerede i de første ni månedene, kan barn både imitere og skille ut ansiktsuttrykk fra hverandre.

Den visuelle sansen kan deles inn i ulike funksjonsområder. Øye-hånd koordinasjonen er et samarbeid mellom synet og håndens bevegelser i omgivelsene. Det kreves at barnet bruker synet til å koordinere håndens styrke og hastighet i utførelsen som skal gjøres (Ellneby, 1994). Utviklingen skjer allerede fra to måneders alderen, barnet kan gripe fatt i en gjenstand som berører hånden. Koordinasjonen skjer tidlig i menneskers liv, og utvikler seg gradvis sammen med oss. ”Synet trenger flere år på å bli ferdig utviklet, øye-hånd koordinasjonen perfektioneres opp gjennom barneårene” (Berg & Kippe, 2013, s. 27). I to måneders alderen har også barnet en viss formoppfatning, som innebærer at barnet klarer å skille former og fasong på gjenstander.

Formoppfattelsen utvikles samtidig som barnet, men den kommer til nytte under barnets aktive væremåte. ”Barnet må planlegge sine bevegelser for å kunne klatre over eller under noe som er stort eller lite” (Berg & Kippe, 2013, s. 27). Barnet må regulere løft av bein når det er ute å går, slik at det ikke snubler. Romoppfattelsen spiller også en viktig rolle i barnets planlegging i omgivelsene. Romfølelsen er evnen til å oppfatte forholdet til gjenstander rundt seg. Barnet må kunne kjenne sin kropp og oppfatte avstanden, og til å forstå begreper som forklarer beliggenhet f.eks: foran og bak (Berg & Kippe, 2013). Visuelle problemer kan føre til dårlig kropps- og romoppfatninger, som videre kan skape problemer ved innlæring av lesing og skriving. Barnet vil da ha vanskeligheter ved å skille bokstaver og tall, eks bokstavene p, q, og b. Tallene 31, 13 (Ellneby, 1994).

Barn tolker farger allerede fra de er tolv timer gamle, gjennom føleceller tolker de bølgelengdene som de ulike fargene gir. I følge Philip Hwang er fargeoppfatningen noe forskjellig fra gutter og jenter (Ellneby, 1994). Det skyldes at jenter har bedre evne til å skille bølgelengdene de forskjellige fargene har. Å kunne skille farger og former har ingen betydning for barnets bevegelsesevner (Berg & Kippe, 2013). I likhet med mange av de andre sansene våre trenger også synet mange år på å bli ferdigutviklet. Et uutviklet syn trenger ikke å påvirke barns motoriske utfoldelse i en negativ retning. Barn kan i tillegg bruke den taktile- og kinestetiske sansen som støtte til bevegelse.

2.3 Sansemotorisk miljø og utvikling

Sansemotoriskutvikling handler om samspillet mellom sansene, hjernen og bevegelsene. ”Gjennom sanseintrykk og bearbeiding av dem lærer vi oss hvordan vi skal bevege oss” (Borre, 2015, s. 20). Motorisk utvikling er en endring av motorisk adferd over tid. Det er arv og miljø som påvirker modningen til hvert enkelt barn. ”Miljømessige betingelser fremmer læring” (Hernes & Larsen, 2014, s. 49) og gjennom å ta utgangspunktet i disse to kan man fremme motoriskutvikling hos barn. En god motoriskutvikling innebærer å utvikle nye bevegelser, samtidig som en videreutvikler de allerede lærte bevegelsene. Barn bruker

---

kroppen sin i samspill med omgivelsene og det er viktig at barnet får kontroll over bevegelsene sine samt sterkere muskler og koordinasjon av bevegelser (Hernes & Larsen, 2014).

I dag har vi et holistisk syn på barn, lek og læring. Det betyr at vi ser på barnet som subjekt, et selvstendig barn med kompetanse, som er aktivt i sin egen utvikling og læringsprosesser (Osnes, Skaug & Kaarby, 2012). ”Barn lærer ikke bare gjennom hodet, men også gjennom bevegelser og ved bruk av hele kroppen” (Osnes, Skaug & Kaarby, 2012, s. 15). Barn bruker kroppen når de utforsker omgivelsene og bearbeider sin nysgjerrighet. Det er gjennom kroppen og bevegelser barn blir kjent med sin egen identitet, det skjer når barn opplever mestring i aktiviteter. Rammeplanen sier at barnehagen skal bidra til at barn får positiv selvoppfattelse gjennom kroppslig mestring (Kunnskapsdepartementet, 2011). Barnehager bør ha fokus på å gi barna gode motoriske opplevelser i møte med ulike miljøer. Osnes, Skaug og Kaarby definerer gode motoriske ”opplevelser som gir barna lyst til å utforske og prøve ut egen kropps bevegelsesmuligheter om og om igjen” (2012, s. 16).

Når den nye Rammeplanen kom i 2011 fikk kroppslig lek mer oppmerksomhet enn tidligere. Barn uttrykker seg gjennom leken. For å fremme den kroppslige leken stilles det krav til utemiljø, utstyr, terreng og tilgjengelighet (Osnes, Skaug & Kaarby, 2012). Miljøet i barnehagen, både ute og inne, er viktig for ”barns trivsel, opplevelser og læring” (Osnes, Skaug & Kaarby, 2012, s. 17). Signaler barnehagen gir gjennom hvordan de strukturerer dagene og hvilke utstyr de tilbyr barna, sier noe om hva de legger vekt på. Ønsker vi at barna skal få kroppslige allsidige erfaringer må vi ha utstyr til å fremme dette.

Lillemyr uttrykker ”at leken engasjerer barn, den gir muligheter til variert aktivitet og utfoldelse ut fra egne forutsetninger og den stimulerer ulike sider ved barns utvikling” (2001, s. 21). Gjennom leken utvikler barna selvrespekt, men leken er også en arena for sosialisering hvor barn tar opp krav, normer og verdier fra miljøet (Osnes, Skaug & Kaarby, 2012).

Ulike former for aktiviteter har egenverdi for barna og leken er et mål i seg selv. Forskere mener forskjellig om hva som er lek, men et felles standpunkt er at det kun er barnet selv som kan bestemme om det leker (Osnes, Skaug & Kaarby, 2012). Gjennom leken erobrer barna miljøet rundt seg. Lek og læring går i hverandre, når ulike aktiviteter oppleves som meningsfulle og er lystbetonte. Åberg sier at barn lærer av hverandre ved å ta i bruk sansene sine når nye oppgaver skal løses (2006).

2.4 Voksenrollen

”You should know how children may be affected so that you can encourage them to develop and reach their potential” (Understand children’s early years education and development, s.a., s. 8). Med dette menes det at personalet i barnehagen må ha kunnskap om hvordan barna blir påvirket av faktorene de til enhver tid utsettes for. Dette er faktorer som barnas bakgrunn, helse og miljøet de vokser opp i.

For at voksne skal kunne delta i barnas lek, nysgjerrighet og impulsivitet kreves det at personalet har kunnskaper om barns utvikling, lek og bruk av utstyr (Osnes, Skaug & Kaarby, 2012). Pedagogisk tilrettelegging og opplegg må inneholde aktiviteter der barna bruker kropp og sansene sine. En type læring er multisensorisklæring, her blir flere av våre sanser tatt i bruk samtidig. Når personalet legger opp til pedagogiske aktiviteter med kroppen, må de være bevisste på at barn lærer individuelt og er på ulike utviklingsstadier. Når man jobber i barnehagen, må et av kjennetegnene være at det foregår på barnets egne læringsbetingelser. Når læringsbetingelsene er tilstede tar barna til seg læring på en effektiv måte (Dunn & Griggs, 2003). Et nært samarbeid mellom de voksne og barnet vil hjelpe personalet å kartlegge hva barnet mestrer og hva det videre kan utvikle.

3. Metode

Under metodekapittelet skriver jeg litt om hva metode er og belyser at jeg har gått ut fra en kvalitativ metode. Jeg presenterer kort fordeler og ulemper ved denne metoden, og forklarer om valg av informanter og gjennomføring av intervju. Til slutt i kapittelet trekker jeg frem etikk samt validitet og reliabilitet. Jeg belyser dette med hensyn til problemstillingen og besvarelsen av den.

3.1 Hva er metode?

En vitenskapelig metode er et verktøy som viser meg, gjennom fremgangsmåter og teknikker, hvordan jeg kan få svar på mine forskningsspørsmål. Sosiolog Wilhelm Aubert forklarer hva metode er på denne måten: ”En metode er en fremgangsmåte, et middel til å løse problemer og komme frem til ny kunnskap. Et hvilket som helst middel som tjener dette formålet, hører med i arsenalet av metoder” (Aubert, 1985, s. 196). I metode er målet å samle inn data for en analysing som senere vil bli brukt til drøfting. ”Vitenskapelig metode er fremgangsmåter eller ”teknikker” for å gi svar på ulike typer forskningsspørsmål” (Bergsland & Jæger, 2014, s. 66). Metode hjelper meg å samle inn informasjon fra praksisfeltet, hvordan jeg skal analysere og tolke funnene inn i bacheloroppgaven. Å samle inn, analysere og tolke data er en sentral del av empirisk forskning (Johannessen, Tufte og Christoffersen, 2010).

3.2 Valg av metode

Det finnes to hovedtyper for metode, det er kvalitativ og kvantitativ. Det som skiller disse to metodene er forskningsprosessen og hvordan resultatene av forskningen vurderes. Kort sagt går den ”kvalitative metoden mer i dybden og vektlegger betydning, mens den kvantitative metoden vektlegger utbredelser og antall” (Thagaard, 2013, s. 17). Jeg har valgt kvalitativ forskningsintervju som empiri i min bacheloroppgave. Kvalitativ metode vektlegger nærhet og observasjon i fåtall studieobjekter, i sine naturlige omgivelser noe som gir meg mulighet til å besvare problemstillingen mer grundig. Ved valg av

intervjusituasjonen kan jeg få et innsideperspektiv som vanskelig kan oppstå i en kvantitativ tilnærming, da denne tar mer hensyn til generalisering enn individuelle forskjeller og situasjoner (Ringdal, 2014). Jeg mener et intervju er den rette vegen å gå for å få svar på mine spørsmål og for å få god data som kan hjelpe meg med å svare på problemsstillingen min. Kvalitativ metode får tydelig frem enkeltpersoners meninger samt deres forståelse av et fenomen. Denne metodeformen trekker frem enkeltpersoners tanker om virkeligheten (Jacobsen, 2010). En ulempe ved kvalitativ metode er at vi går inn i undersøkelsene med en forforståelse, det er viktig å være klar over dette (Dalland, 2015). Jeg ønsker svar på om sansemotorikk er en del av barnehagens hverdag og didaktiske planer. Er pedagogen klar over sansemotorikkens betydning for barnas utviklingen og om de bruker sansemotorikk som et tiltak til barn som har div utfordringer. Kvale og Brinkman forklarer at når man velger forskningsintervju får man frem kunnskap og erfaringer, samtidig som man fanger informantens opplevelser om temaet i oppgaven (Kvale, Brinkmann, Andersen & Rygge, 2015).

3.3 Gjennomføring av intervjuet

Før intervjuene leste jeg igjennom årsplanene til de ulike barnehagene i min hjemkommune. Jeg forhørte meg rundt i barnehagefeltet om hvem som kunne være aktuelle informanter til dette temaet. Jeg tok et strategisk valg av hvem jeg mente kunne ha betydning for temaet og hvem jeg ønsket å intervju (Dalland, 2015). Deretter tok jeg kontakt med styrerne i de utvalgte barnehagene, jeg informerte de om hvem jeg er, temaet og problemstillingen for bacheloroppgaven. Styrerne var positive til mitt arbeid og satte meg videre i kontakt med de pedagogene jeg ønsket å intervju.

Jeg avtalte tid og sted med informantene. Jeg informerte dem om de etiske overveielserne og personvern, som er i tråd med de generelle forskningsetiske retningslinjene og som omfatter informert samtykke og konfidensialitet (De nasjonale forskningsetiske komiteene, 2014). Videre at jeg ønsket å bruke båndopptaker for å få nøyaktig data, men at dette kun ville bli brukt av meg. Jeg opparbeidet en intervjuguide som jeg sendte informantene før møte. Jeg

---

ønsket at informantene skulle føle seg komfortable under intervjuet og at de skulle ha muligheten til å sette seg inn i spørsmålene mine på forhånd.

Før intervjuene leste jeg meg opp på kunnskap og teori, om temaet sansemotorikk og barns utvikling. Jeg ønsket å møte forberedt, slik at jeg på best mulig vis kunne skjønne hva informantene forklarte i sine svar. Teorien ga meg også muligheten til å kunne stille impulsive spørsmål for å få informanten til å utdype sine svar godt nok til min oppgave. Tove Thagaard (2013) skriver at et vellykket intervju er avhengig av at du har forberedt deg godt. Det er viktig å ha god kunnskap om den du skal intervju og at du er klar over hva du ønsker å oppnå. Dette er relevant for å kunne stille spørsmål og drive intervjuet fremover (Thagaard, 2013).

Jeg møtte personene jeg intervjuet i deres egne barnehager, det er to gode grunner til dette. Det ene er at det er lettere for meg å komme til dem enn at de skal forlate jobben sin. Det andre er at informantene kan føle seg tryggere ved at de er i kjente omgivelser. Jeg la merke til at når jeg ankom barnehagene tok de meg imot som en gjest, de begynte å småprate litt om barnehagen sin. Jeg mener det var heldig for oss begge, den gode starten ga oss senkende skuldre og en god kontakt. Etter Dallands råd, startet jeg intervjuet med noen enkle spørsmål. Å få praten i gang ved litt små prat i starten, kan skape et innholdsrikt intervju (Dalland, 2015).

Alt i alt hadde jeg fem respondenter klare til intervju, men to av de ønsket å trekke seg. Årsaker til at de to valgte å trekke seg kan være det som heter Biased View-point effect. Det er en feilkilde ved at forskeren trekker frem et spesielt perspektiv som det representative, mens andre ignoreres. I møte med respondenter kan det derfor oppstå en forskjell mellom det de oppfatter som representativt eller ikke og resultatet kan være at de trekker seg (Ringdal, 2014).

Jeg bestemte meg for å fullføre med de tre gjenstående, før jeg tok stilling til om jeg måtte finne to nye erstattere. Etter hvert intervju, bearbeidet jeg informasjonen gjennom både notater og taleopptaket. Jeg ga alle informantene de samme spørsmålene i intervjuet. Ved å holde en strukturert tilnærming, blir svarene sammenlignbare (Thagaard, 2013). Tilleggsspørsmålene ble naturligvis ikke de samme. Jeg sitter igjen med en oppfattelse av at intervjuene og informantene har gitt meg mye relevant data til problemstillingen min. Jeg ser en tydelig sammenheng, når jeg satte svarene i et system. Et system gjør det lettere å reflektere og knytte svarene opp mot drøftingen (Dalland, 2015). Dette systemet muliggjør også en fremstilling av analyseprosessen basert på tre elementer: Datareduksjon, presentasjon og konkludering (Ringdal, 2014). Basert på denne tilnærmingen til data og respondentene har analysen og drøftingen blitt enklere, og jeg har fått data som anses som valide og reliable for denne studien.

3.4 Etikk

Jeg valgte å gi barnehagene all informasjon i forkant av intervjuene, både til styrer og til informant. I tillegg fikk de tilsendt intervjuguide, informasjonsskriv og samtykkeskjema. I innledningen til intervjuet spurte jeg om informanten hadde oppfattet informasjonen og om det var noe jeg skulle ta stilling til. Det viste seg at informasjonen var tydelig og at vi delte en felles forståelse av hensikten med intervjuet (Dalland, 2015). Jeg fikk samtykkeskjemaet med underskrift før intervjuene startet. Samtidig informerte jeg de om personvern, at de forblir anonyme. Det kommer ikke til å bli nevnt navn på verken mennesker eller barnehager i oppgaven. Når intervjuene er analysert vil båndopptakene bli slettet.

3.5 Validitet og reliabilitet

Validering handler om man har nådd ønsket mål med intervjuet. Validering er ikke en eksplisitt fase, men god hjelp under organisering og forberedelse til intervjuet, i tillegg til gode refleksjoner (Kvale & Brinkmann, 2015). I tillegg kan validitet brukes i forskning, om hvor nøye man har klart å undersøke det som ble planlagt i utgangspunktet (Christoffersen & Johannessen, 2012). ”Reliabilitet betyr pålitelighet, og handler om at målinger må utføres korrekt, og at eventuelle feilmarginer angis” (Dalland, 2015, s. 52). Jeg oppnådde god

validitet ved at jeg valgte informantene ut fra deres kompetanse til mitt tema. Jeg har gjennom intervjuene oppnådd reliabilitet gjennom at jeg spurte åpne spørsmål og fulgte opp med oppfølgingsspørsmål underveis. Som følge av at intervjuguiden ble sendt ut på forhånd, vil svarene på spørsmål 3.6 i intervjuguiden være gjennomtenkt på forhånd og ikke den umiddelbare spontane reaksjonen til informantene. Valget om å la dette spørsmålet stå i utsendelsen er fordi de resterende spørsmålene er erfaringsbaserte og krever gjennomtenkning fra informantenes side. For å gjennomføre intervjuene innenfor rimelighetens grenser, falt valget på å sende ut intervjuguiden med alle spørsmålene på forhånd. Jeg unngikk flere eventuelle feilkilder ved å kunne be informantene om å utdype sine svar, samt at de hadde muligheten til å stille spørsmål til meg som intervjuer.

4. Resultater

I resultatkapitlet vil jeg presentere de resultatene jeg fikk gjennom å intervju de tre informantene. Informant A er utdannet barnehagelærer. Jobber i dag som ped.leder på en førskoleavdeling, der de vektlegger bruk av naturen. Informant B har jobbet som barnehagelærer, men jobber i dag som spesialpedagog innenfor en fast barnehage. De vektlegger sansemotorikk i sin arbeidsmetode og har et tett samarbeid med Jørgen Haug. Informant C er nyutdannet barnehagelærer, men har bred erfaring innen barnehage. Informanten jobber i dag på en 3-4 års avdeling. Jeg tar utgangspunktet i intervjuguiden og har plukket ut de spørsmålene som er relevante for min problemsstillingen. For å opprettholde anonymisering vil personene bli omtalt som informant A, B og C. Ordet ”de” vil bli brukt i stede for å kalle personene etter kjønn. Nå vil jeg gjøre rede for den induktive analysen som er en sammenlignende av resultatene fra intervjuene satt mot hverandre.

4.1 Sansemotorikk

I forbindelse med intervjuet spurte jeg informantene om de kunne nevne de tre første ordene de kom på når de hørte ordet sansemotorikk. Informant A svarte bevegelse, sanser og reflekser. Mens informant B svarte kroppsligbevissthet, beherskelse og selvkontroll. Informant C svarte balanse, kroppsbeherskelse og trygghet.

Neste spørsmål spurte jeg om de kunne forklare hva de legger i ordet sansemotorikk? Svarene til informantene A og B samsvarer med hverandre. De forklarer at sansemotorikk er satt sammen av to ord, sanse og motorikk. Motorikk betyr bevegelse og sanser er en fellesbetegnelse for struktur i kroppen som mottar informasjon om oss selv og omverden. Sansemotorikk blir samspillet i kroppen mellom våre sanser og bevegelsene vi utfører. Informant C svarer følgende: ”Sansene samarbeider med kroppen i samspill med omgivelsene. God sansemotoriskkompetanse gir barnet gode opplevelser: Hvem er jeg? Hvordan utfører jeg ting? Hva får jeg til?”

4.2 Sansemotorisk miljø

Videre spurte jeg hvordan de dannet et sansemotoriskmiljø i deres barnehage? Her svarer de alle motoriske aktiviteter i gymsalen, der lager de hinderløyper som inneholder momenter som løpe, hoppe, krype og rulle. De bruker tau, for å utfordre barnas balanse og vestibulæresans ved å lage huske. De forteller videre at de arrangerer gruppe aktiviteter som hauk og due eller haien kommer, for å stimulere barnas oppfatning av retningsskifte, romfølelse og tyngdekraft. Informantene mener videre at skogen har mange fordeler for barns motoriske utvikling. Barna boltrer seg i et annerledes terreng enn det de møter i barnehagen, det er mer krevende og barna bruker kroppen på en helt annen måte når de ferdes i skogen. De må løfte beina over røtter og de må bruke balansen hyppigere. En av informantene sa ”å ferdes i skogen oppfordrer barna til kroppslige aktiviteter. Det er alltid noe man kan klatre i, hoppe ned fra, krype under og gripe tak i. Sansene blir satt på prøve gjennom hele turen”. Utelekeklassen nevnes også, informantene sier at uteplassene i barnehagene er nøye konstruert med tanke på å ha et godt tilbud til barnas sansemotoriskutfoldelse. De har ulike husker og sklier som stimulerer vestibulærsansen, sykler i forskjellige varianter, klatrevegger for likevektssansen og mange balanseapparater. Informant B nevner at de har egen ”tuftepark”, det er en slags hinderløype med apparater som stimulerer til forskjellige kroppsbeherskelser.

4.3 Utvikling

I forbindelse med utvikling er mitt spørsmål: Hva vet du om den sansemotoriske betydningen for barns utvikling? Informant A svarer at sansemotorikk og utvikling henger sammen fordi barna er avhengig av et godt reflekssystem. Informant B og C deler samme oppfattelse, og sier at en sansemotorisk kropp som har gode evner til å tolke, samt har kontroll over de sanseintrykkene kroppen mottar. Har forutsetning til å lære, utvide selvkontrollen og får mestringsfølelse, som gjør at man går på oppdagelse etter ny kunnskap.

4.4 Voksenrollen

I forbindelse med pedagogens rolle i barnehagen, stilte jeg følgende spørsmål: Hvordan ville du eller jobber du med sansemotorikk på din avdeling? Informant A svarte at det må legges til rette for aktiviteter der barna må bruke hodet og kroppen mest mulig i ulike sammenhenger. Informant B forklarer at de legger vekt på å gjøre aktiviteter gjentatte ganger for å trene barnet til å gjøre flere ting samtidig, det er lønnsomt i forhold til senere liv. Informant C vektlegger leken i jobben med det sansemotoriske. Informanten beskriver at det å finne barnas interesser å bygge på disse, samtidig som man tar hensyn til alder og modning. Det er viktig å ta små skritt med de barna som henger etter, pedagoger må dyrke motivasjon og mestringsfølelse. Gode voksenmodeller er de som støtter og hjelper barna, samtidig er det viktig at barna forstår at de trener for sin egen del. Det er ingen tvil om at man gjennom kroppen og bevegelser blir kjent med sin egen identitet, og at dette skjer når barn opplever mestring i aktiviteter. Rammeplanen beordrer barnehagen til å bidra slik at barn får positiv selvoppfattelse gjennom kroppslig mestring (Kunnskapsdepartementet, 2011)

---

5. Drøfting

I dette kapitlet vil jeg presentere resultatene og innholdet i intervjuene. Jeg knytter funnene opp mot teorien. Jeg bruker de samme kategoriene, som er brukt i intervjuguiden. Både spørsmålene og svarene er gjengitt i de kategoriene, der de gir best mening. Her følger den deduktive analysen som er en drøfting av intervjuene satt opp mot teori.

5.1 Sansemotorikk

Ut fra det første spørsmålet informantene fikk, kan du nevne de tre første ord du tenkte på når du hører ordet sansemotorikk? Informantene svarer med ulike ord, men jeg tolker allikevel flere likhetstrekk.

Det viser seg at informantene har faglige begrep og kunnskap om hva sansemotorikk innebærer. De nevner både reflekser, balanse, sanser og bevegelse. Reflekser er vi alle født med. De primitive refleksene forsvinner, mens noen blir igjen og hjelpe oss videre i vår utvikling blant annet med balansen (Hernes & Larsen, 2014). Sanser og bevegelser er samspillet og fellesbetegnelsen for hva sansemotorikk er (Haug, 1994). Videre nevner informantene bevissthet, beherskelse, selvkontroll og trygghet. Dette er fire viktige begreper som både forklarer hva en god sansemotorisk kontroll innebærer og som supplerer hverandre. Beherskelse mener jeg er at man har en god fysisk og psykisk kontroll over sine handlinger, og da kan man også bruke ordet selvkontroll. Gjennom å ha god sansemotorisk kontroll på sin egen kropp klarer vi å beherske miljøet rundt oss. Jeg støtter meg til Borre's (2015) forklaring her om at vi har sansereseptorer i alle muskler, ledd og sener. De sender beskjeder om kroppens posisjon og bevegelser i forhold til miljøet. Slik får vi beherskelse og selvkontroll over vår kropp i utførelsen av diverse aktiviteter (Borre, 2015). Motorisk kontroll vil si at personen som utfører bevegelsene har god kontroll under gjennomføringen (Osnes, Skaug & Kaarby, 2012). Dette svarte også informantene A og B på oppfølgingsspørsmålet om hva de legger i ordet sansemotorikk.

Informant C svarer at sansene samarbeider med kroppen i et samspill med omgivelsene. God sansemotorisk kompetanse gir barnet gode opplevelser av hvem det selv er og hvordan utfører jeg ting og hva får jeg til? Informanten knytter sansemotorisk kompetanse opp mot barnets mestringsfølelse. Jeg siterer Jensen og Osnes (2009) definisjon på mestring.

”Mestring handler om å kunne noe, beherske eller få til noe, altså få en opplevelse av å kunne ulike ferdigheter” (Jensen & Osnes, 2009, s. 109). Mestring er avgjørende for å vekke barns engasjement. Mestringsfølelsen motiverer også barnet til videre utvikling. Mestring er suksessen man opplever gjennom kropp, bevegelser og samhandling med andre eller sin egen kropp (Jensen & Osnes, 2009). Osnes, Skaug og Kaarby (2012) mener at mestring og selvoppfatning henger sammen og at barns selvoppfatning er en viktig del av personligheten. Videre skriver de: ”Barn som opplever kroppslig mestring, vil kunne påvirke selvoppfatningen i positiv retning i de situasjoner det opplever suksess” (Osnes, Skaug og Kaarby, 2012, s. 22)

5.2 Sansemotorisk miljø

Under sansemotorisk miljø spurte jeg informantene om hvordan de dannet et sansemotoriskmiljø i deres barnehager? Informantene nevner bruk av gymsal og at de lager hinderløyper som inneholder momenter som løpe, hoppe, krype og rulle. De bruker tau, for å utfordre barnas balanse og vestibulæresans ved å lage huske. De forteller videre at de arrangerer gruppeaktiviteter som hauk og due eller haien kommer, for å stimulere barnas oppfatning av retningskifte, romfølelse og tyngdekraft. Barnehagen må legge opp til aktiviteter som stimulerer til kroppskontroll. De må legge vekt på å utvikle nye bevegelser, samtidig som å forbedrer de allerede lærte bevegelsene. Barn bruker kroppen sin i samspill med omgivelsene, det er viktig at barnet får kontroll over bevegelsene sine, sterkere muskler og koordinasjon av bevegelser (Hernes & Larsen, 2014). ”Fra to års alderen og frem til skole alder legges grunnlaget for grovmotoriske bevegelser som hopping, løping, hinke, skli, fange, løfte og snurre kroppen rundt” (Hernes & Larsen, 2014, s. 50). Når barnehagen arbeider på denne måten for å skape et sansemotorisk miljø, hjelper de barna i deres motoriske utvikling. Bevegelser som blir repetert og trent på blir til slutt, det vi kaller automatiserte bevegelser. Bevegelsene skjer av seg selv og barnet trenger ikke lenger å følge med på bevegelsen gjennom synet. For barnet skaper dette en ny verden og barnet er klar for å tilegne seg nye motoriske bevegelser (Hernes & Larsen, 2014).

Informantene nevner videre både utemiljøet i barnehagen og skogen som mange fordeler for barns sansemotoriske utvikling. Barna bruker kroppen på en annen måte når de ferdes i et annerledes terreng enn det de møter i det daglige miljøet. Det kan være mer krevende miljø utenfor barnehagens gjerder, som gir mer utfordring og stiller mer krav til f.eks balansen. Informantene C sa: ”å ferdes i skogen oppfordrer barna til kroppslige aktiviteter. Det er alltid noe man kan klatre i, hoppe ned fra, krype under og gripe tak i. Sansene blir satt på prøve gjennom hele turen”. Å bruke utemiljøet og skogen i sitt arbeid for et godt sansemotorisk miljø er ingen dum idé. Når barna går i skogen eller utfolder seg ute, får de bruk for hele sitt sanserepertoar. Det er mange sanseintrykk som stimuleres samtidig og sansene må samarbeide for å oppnå best mulig resultat. Den visuelle sansen sammen med den kinestetiske har en viktig rolle. Sammen ut gjør de at barnet får romforståelse av terrenget. Barnet vil se og beherske mulige utfordringer gjennom muskler og ledd. F.eks ved å gå på en sti med mange røtter (Osnes, Skaug og Kaarby, 2012). Når barnet er på denne stien trener det også sin taktile sans gjennom å tolke temperaturer osv. I tillegg til å være kroppsbevisst og kjenne på sine egne grenser, må barnet også bruke balansen. Den taktile- og vestibulære sansen hjelper oss å tolke signaler gjennom hodets posisjon i forhold til kroppen, hastighet, retning og sansereseptorer. Sammen hjelper de barnet med å ikke falle til tross for det er ulendt terreng. Sansemotoriskutviklingen handler om samspillet mellom sansene, hjernen og bevegelsene. ”Gjennom sanseintrykk og bearbeiding av dem lærer vi oss hvordan vi skal bevege oss” (Borre, 2015, s. 20).

Når vi snakker om uteplassen i barnehagen er det viktig at den er nøye konstruert, med tanke på å ha et godt tilbud til barnas sansemotoriske utfoldelse. Når barna leker i miljøet rundt seg, oppnår de også læring. Åberg (2006) sier at barn lærer av hverandre ved å ta i bruk sansene sine når nye oppgaver skal løses. Informanten forklarer at de har ulike husker og sklier som stimulerer vestibulærsansen, sykler i forskjellige varianter, klatrevegger for likevektssansen og mange balanseapparater. Informant B nevner at de har egen ”tuftepark”, det er en slags hinderløype med apparater som stimulerer til forskjellige kroppsbeherskelser og høyder. Her får barna testet sine egne grenser og koordinasjon (Hernes & Larsen, 2014).

5.3 Utvikling

Mitt neste spørsmål var: Hva vet du om den sansemotoriske betydningen for barns utvikling? Informant A svarer at sansemotorikk og utvikling henger sammen fordi barna er avhengig av et godt reflekssystem. ”Refleksene stimulerer til bevegelse, og det bidrar til økt isolering av nervetrådene, som gir bedre impulser i det perifere nervesystemet” (Hernes & Larsen, 2014, s. 49). Utviklingen hjelper bevegelsene til å bli mer kontrollert og viljestyrt etter hvert. Modningen mellom hjernen og nervesystemet utvikler seg hele livet (Hernes & Larsen, 2014).

Informant B og C deler samme oppfattelse gjennom at en sansemotorisk kropp som har gode evner til å tolke. Samt i tillegg har barnet kontroll over de sanseintrykkene kroppen mottar. Sansemotorikk gir forutsetninger til å lære, utvide selvkontrollen og mennesker får mestringsfølelse av det, som gjør at man går på oppdagelse etter ny kunnskap. Haug skriver ”de grovmotoriske ferdighetene er avhengig av at hjernens tolkninger av sansestimuli er korrekt. Er det det vil bevegelsene være lette å lære og de vil automatiseres fort” (Haug, 1994, s. 9). Det informantene trakk frem samsvarer med teorien som uttrykker at de inntrykkene sansene forteller oss er vesentlige da vi lærer ny kunnskap.

5.4 Voksenrollen

I det siste spørsmålet jeg stilte informantene, spurte jeg følgende: Hvordan vil du eller jobber du med sansemotorikk på din avdeling? Informant A svarte at det ville bli lagt tilrette for aktiviteter som utfordret barna til å bruke hodet og kroppen mest mulig samtidig. Dunn og Griggs (2003) er enig i det informantene svarer. De mener at et pedagogisk opplegg må inneholde multisensorisk læring, det betyr at barna bruker kropp og sansene sine samtidig (Dunn & Griggs, 2003).

Informant B forklarer at de legger vekt på å gjøre aktiviteter gjentatte ganger for å trene barnet til å gjøre flere ting samtidig, det er lønnsomt i forhold til barnets senere liv.

Informanten sier at grunnen er å lære barnet å beherske ulike arbeidsoppgaver samtidig. Både grov- og finmotoriske øvelser kan barn lære seg og automatisere. Men vi skal allikevel være kritisk til denne måten å jobbe på. Det er fint å gjenta øvelser for at barnet skal klare å utføre aktiviteten korrekt, men samtidig skal man være påpasselig så aktiviteten ikke blir spesifikt innlært i barnets hjerne. Denne ”ferdigheten” kalles ”splinter skills” (Haug, 1994, s. 9). Jean Ayres har skrevet følgende:

Selv om et barn måske ikke har utviklet det sanseintegrative grundlag for en funktion, kræver samfundet alligevel, at han utfører den funktion. Derfor vil barnet med den sanseintegrative dysfunktion, efterhånden som vokser op, lære visse løsrevne færdigheder (splinter skills), som kan kompensere for hans dårlige sansebearbejdning (Ayres, 1988, s. 83).

Miljøet må legges opp slik at barn utvikler sin lærdom gjennom sanseintrykk og ikke gjennom terping. Bevegelser som blir repetert og trent på blir til slutt, det vi kaller automatiserte bevegelser.

Informant C vektlegger leken i jobben med det sansemotoriske. Informanten beskriver at det å finne barnas interesser å bygge på disse, samtidig som man tar hensyn til barnets alder og modning. Det er viktig å ta små skritt med de barna som henger etter, pedagoger må dyrke motivasjon og mestringsfølelse. Gode voksenmodeller er de som støtter og hjelper barna, samtidig er det viktig at barna forstår at de trener for sin egen del. De voksne skal kunne delta i barnas lek, nysgjerrighet og impulsivitet, men for dette kreves det at personalet har kunnskaper om barns utvikling, lek og bruk av utstyr (Osnes, Skaug & Kaarby, 2012). Alt arbeid i barnehagen bør derfor foregå på barnets egne læringsbetingelser. Når læringsbetingelsene er tilstede tar barna til seg læring på en effektiv måte (Dunn & Griggs, 2003). Det er ingen tvil om at barn gjennom kroppen og bevegelser blir kjent med sin egen identitet, og at dette skjer når barn opplever mestring i aktiviteter. Rammeplanen beordrer barnehagen til å bidra slik at barn får positiv selvoppfattelse gjennom kroppslig mestring (Kunnskapsdepartementet, 2011)

6. Konklusjon

Estil, Whitting, Sigmundsson & Ingvaldsen (2003) viser til at ”barn som ikke leker med hele kroppen får ikke de sanseinntrykkene som er nødvendig for at hjernene skal utvikle seg som en helhet. Det kan i nesteomgang påvirke personlighetsutviklingen og selvbilde” (sitert i Berg, 2009, s. 19). På bakgrunn av intervjuene kan jeg konkludere med at voksen personene i barnehagen har fokus på den helhetlige leken, slik Estil, Whitting, Sigmundsson & Ingvaldsen (2003) konkluderer med i sine studier. Videre opplever respondentene hvordan barn utvikler seg i leken, og de vektlegger både primærsanser og sekundærsansene i all lek, likt Fredens (1990) konkluderer at alle bevegelsesferdigheter og kognitive ferdigheter bygger på det sansemotoriske (funnet i Haug, 1994).

Respondentene understreker også viktigheten av ulike sanseutfordringer, og understreker at den visuelle sansen og balansen utvikles gjennom lek utendørs. Samtidig er voksenpersoner bevisste på effekten av utendørsaktivitet, tur i skog og mark som utfordrer barnets evne til å forflytte seg, likt Berg & Kippe (2013) sine konklusjoner om planlegging av bevegelser ved å klatre over eller under noe stort og lite. Dette oppnås også via lek i Tufteparken som den ene respondentene trakk frem.

De pedagogiske implikasjonene av denne oppgaven er sansemotorikkens betydning for barnets videre utvikling. Det medfører at hvis barnet ikke har aldersadekvat modenheten, så kan dette skyldes mangler i sansemotorisk utvikling. Derfor kan det tenkes at barnehagen må gå tilbake til et mer tilpasset sansemotorisk opplegg for å oppnå en ønsket utvikling.

I problemstillingen søker jeg svar på hvordan personalet i barnehagene arbeider med sansemotorikk. Mine intervjuer viser at barnehagene arbeider kontinuerlig med sansemotorikk, og er opptatt av å tilpasse læringen for alle barn individuelt. Personalet er oppmerksomme ovenfor barn i lek, både inne og ute. Flere av barnehagene tar i bruk leken for å forberede de sansemotoriske evnene hos barna og på den måten bidrar til å øke barnas mestringsfølelse og selvbilde. Respondentene i denne oppgaven har et klart og tydelig forhold til sansemotorikk både teoretisk og i praksis, de er opptatte av å utvikle dette simultant med andre egenskaper hos barna.

Hvis jeg skulle arbeidet videre med temaet sansemotorikk, ville jeg tatt for meg hvilken betydning det vil ha, når spedbarns reflekser henger igjen og hvilken utfordring dette har for barnets utvikling. Eller likhetene mellom Montessori pedagogikkens og sansemotorikkens tanker for barns utvikling.

Litteraturliste

- Ahlmann, L. (2002). *Bevægelse og udvikling*. København: Christian Ejlers' Forlag.
- Ayres, J. A. (1988). *Sanseintegration hos børn*. København: Munksgaard.
- Berg, A. (2009). *Å lære med hele kroppen – multisensorisk læring i barnehage og skole*. Oslo: SEBU Forlag.
- Berg, A. & Kippe, K. (2013). *Småbarnas kroppslige verden – sansemotorisk utvikling hos barn 0-3 år*. Oslo: SEBU Forlag.
- Bergsland, M. D., & Jæger, H. (Red.) (2014). *Bacheloroppgaven i barnehagelærerutdanningen*. Oslo: Cappelen Damm AS.
- Borre, N. (2015). *Små, glade bein – om arbeidet med sanser og motorikk hos barn mellom 0 og 3 år*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Christoffersen, L., & Johannessen, A. (2012) *Forskningsmetode for lærerutdanningene*. Oslo: Abstrakt forlag.
- Dalland, O. (2015). *Metode og oppgaveskriving*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.
- De nasjonale forskningsetiske komiteene. (2014). *Generelle forskningsetiske retningslinjer*. Lokalisert på: <https://www.etikkom.no/forskningsetiske-retningslinjer/Generelle-forskningsetiske-retningslinjer/>
- Dunn, R. & Griggs, S. (2003). *Læringsstiler. Grunnbok i Duun og Duuns læringsmodell*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Ellneby, Y. (1994). *Hvis du ikke tar på meg så dør jeg: den taktile kommunikasjonens betydning for barns utvikling*. Oslo: Pedagogisk Forum.
- Fredens, K. & K. (1985). *Musikalsk Odysse*. Danmark: Folkeskolens Musikk lærerforeningens forlag.
- Gopnik, A., Meltzoff, A & Kuhl, P. (2002). *Den lille, store forskeren: sinn, intelligens, og hvordan barn lærer*. Oslo: Pedagogisk Forum.

-
- Haug, J. (1994). *Hva er sansemotorisk trening? –Hvorfor? –For hvem?* Åbogen: Ukjent forlag.
- Hernes, M. & Larsen, K. (2014). *Tidlig utvikling - null til tre år – hva kan man forvente og hva bør gis ekstra oppmerksomhet?* Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Jacobsen, D. I. (2010). *Forståelse, beskrivelse og forklaring – innføring i metode for helse- og sosialfagene.* Kristiansand: Høyskoleforlaget.
- Jensen, M. & Osnes, H. (2009). *Kroppen i lek og læring Sirkus i barnehage og skole.* Bergen: Fagbokforlaget.
- Johannessen, A., Tufte, P. A. & Christoffersen, L. (2010). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode.* Oslo: Abstrakt forlag.
- Kunnskapsdepartementet. (2011). *Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver.* (Rev. Utg.) Oslo: Departementet.
- Kvale, S., Brinkmann, S., Anderssen, T. M. & Rygge, J. (2015). *Det kvalitativ forskningsintervjue.* Oslo: Gyldendal akademiske.
- Lillemyr, O. F. (2001). *Lek på alvor.* (2. Utg.). Oslo: Universitetsforlaget.
- Madaule, P. (1994). *When listening comes alive. A guide to effective learning and communication.* Moulin: Norval.
- Osnes, H., Skaug, N. H. & Kaarby, E. M. K. (2012). *Kropp, bevegelse og helse i barnehagen.* Oslo: Universitetsforlaget.
- Ringdal, K. (2014). *Enhet og mangfold. Samfunnsvitenskapelig forskning og kvantitativ metode.* (3.utg.). Bergen: Fagbokforlaget.
- Thagaard, T. (2013). *Systematikk og innlevelse – en innføring i kvalitativ metode.* Bergen: Fagbokforlaget.
- Tomatis, A. (2002). *The conscious ear. My life of transformation through listening.* Barrytown, N.Y: Station Hill Press.

Understand children's early years education and development. (s.a.). Lokalisert på: <https://www.pearsonschooolsandfecolleges.co.uk/FEAndVocational/WorkBasedLearning/ChildcareandTeachingAssistants/StandaloneProducts/PearsonEdexcelL3CLDCandidateHandbook/Sample-material/Level-3-Diploma-in-Childrens-Learning-and-Development-Unit-1-sample-material.pdf>

Åberg, A. & Taguchi, H. L. (2006). *Lyttende pedagogikk. Etikk og demokrati i pedagogisk arbeid*. Oslo: Universitetsforlaget.

Vedlegg 1: Informasjonsskriv

Kjære informant!

Jeg sender deg spørsmålene jeg ønsker å stille, i forkant av intervjuet.

Mitt tema for bacheloroppgaven er:

Sansemotorikk i barnehagen.

Informanten bør ikke oppgi navn, de forblir anonyme i bacheloren.

Jeg ønsker at informanten svarer utfra sin nåværende kunnskap som barnehagelærer.

Du skal ikke lese deg opp om temaet på forhånd.

Problemsstillingen min er:

Hvordan arbeider personalet med sansemotorikk i barnehagen?

Tusen takk for at du lar meg få intervju deg, å for at du deler både din tid og kunnskap med meg!!

Med vennlig hilsen

Linn R. Sander

Vedlegg 2: Intervjuguide

Intervjuguide:

Fase 1. Rammesetting.	<p><u>1.</u></p> <p>Løst/ Uformelt snakk.</p> <p>Oppvarming.</p> <p>(Ca 5 min)</p> <p><u>2.</u></p> <p>Informasjon:</p> <p>(Ca 5-10 min)</p> <p>Her forteller jeg kort om temaet.</p> <p>Deretter forklarer jeg hva intervjuet skal brukes til, informerer om taushetsplikten og anonymitet.</p> <p>Så informerer jeg om opptak og at dette vil bli slettet etter bruk!</p> <p>Spør om det er noen spørsmål før vi starter.</p> <p>Jeg ønsker at vi sitter begge ansikt til ansikt.</p> <p>Start opptak.</p>
------------------------------	--

Fase 2. Erfaring og nå tidens arbeidssituasjon:	3. Overgangsspørsmål: (Ca 15. Min) Hvilken aldersgruppe jobber du med på din avdeling? Hvor mange barn er det på din avdeling? Hvor mange voksne er det på din avdeling? Har du erfaring med andre aldersgrupper i ditt arbeid? Hvilken erfaring har du med sansemotorikk i barnehagen? Kan du nevne de tre første ordene du kommer på når du hører ordet sansemotorikk? - - -

---

<p>Fase 3. Spørsmål fokusert på problemstillingen:</p>	<p>4.</p> <p>Hovedspørsmål:</p> <p>(Ca 30-40 min)</p> <p>1.</p> <p>Kan du forklare hva du legger i ordet sansemotorikk?</p> <p>2.</p> <p>Hvordan danner dere et sansemotorisk miljø i din barnehage?</p> <p>3.</p> <p>Hva vet du om den sansemotoriske betydningen for barns utviklingen?</p> <p>4.</p> <p>Hvordan ville du/ ville du/ jobber du med sansemotorikk på din avdeling?</p>
---	---

Fase 4. Tilbakeblikk og avslutning:	5. Oppsummering: Gå igjennom enkelte funn, gi et kort oppsummert ”referat”. Spør om informanten føler seg forstått og korrekt referert. Er det noe informanten vil legge til? Takker for god hjelp med intervjuet.
--	---

Vedlegg 3: Samtykkeskjema til informantene

SAMTYKKESKJEMA

Med dette gir jeg studenten samtykke til å bruke informasjonen som kommer frem i intervjuet, som data i sin bacheloroppgave. Alle opplysninger vil bli anonymisert!

Studenten får tillatelse til å bruke båndopptaker under intervjuet. Dette for å få så korrekt data som mulig, men det skal slettes når arbeidet med bacheloren er utført. Jeg er innforstått med at jeg når som helst kan trekke meg fra intervjuet, uten at det vil føre til konsekvenser.

All data og informasjon vil bli slettet da oppgaven er godkjent.

Innleveringsfrist for bacheloren er 25.05.16

Sted og dato

Signatur informant

Signatur student